

*Цирулік Олена Миколаївна,
вчитель української мови та літератури
КЗСОР – Путивльської загальноосвітньої
школи-інтернату I-II ступенів*

Урок

Василь Симоненко «Цар Плаксій і Лоскотон». Дійові особи, їхня характеристика. Різний спосіб життя і поведінки дійових осіб.

Мета: ознайомити п'ятикласників із цікавими сторінками життя митця, його твором «Цар Плаксій і Лоскотон»;
розвивати вміння виразно читати казку;
виховувати почуття доброти, гуманізму, милосердя, взаємоповаги, оптимістичне бачення світу.

Тип уроку: засвоєння нових знань і формування умінь.

Завдання уроку: пояснити відмінність прозової і віршованої мови казок;

простежити різні способи життя та поведінки дійових осіб;
визначити основні риси характеру дійових осіб.

Комплекс використаних технологій, методів, форм та прийомів:
інсценізація, бесіда, розповідь, робота в групах.

Обладнання, наочність: презентація, портрет письменника, дидактичний матеріал, підручник

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент.

Дзвоник всім нам дав наказ –
До роботи швидше в клас.
Біля парти станьте чемно –
Хай мине час недаремно.
Будьте уважні й старанні всі –
Сядьте рівненько на місця свої!

II. Створення емоційно-позитивного фону.

- У мене в руках кошик

Прочитаємо («Мій урок»)

- Що б ви запропонували покласти до нього із того, що згодиться нам на уроці?

- А я вам пропоную ось що (дотепність, кмітливість, наполегливість, спостережливість, старанність)

-Дійсно, все це потрібно на уроці.

III. Оголошення теми і мети уроку. Спільне з'ясування завдань уроку

1. Мотивація навчальної діяльності.

Сьогодні ми знову поринемо у світ казкових подій, який вирує, мов нестримні журавлі, що несуть любов і надію з далеких країн на рідну землю. Таким птахом був талановитий український письменник Василь Симоненко, який залишив нам незабутній спадок: казки для дітей, поезії для юнацтва.

IV. Опрацювання нового матеріалу.

Вступне слово вчителя.

Прочитайте ці чудові слова (слайд 1):

Заглядає в шибу казка сивими очима,
Материнська добра ласка в неї за плечима.

Ці рядки належать молодому талановитому українському поетові Василю Симоненку (слайд 2).

Олесь Гончар назвав його «Витязем молодії української поезії». Епіграф нашого уроку (слайд 3).

Можна все на світі вибирати, сину,
Вибрати не можна тільки Батьківщину.
Ці слова провідні в усій творчості В. Симоненка, бо Україну він любив
понад усе.

Розповідь учителя про В. Симоненка – Поета і Людину (слайд 4).

Вдивімося в це мужнє обличчя, високе чоло, усміхнені вуста й ці з легкою лукавинкою очі, у погляд, що випромінює тепло й любов до людей і непримиренність до будь-яких проявів несправедливості. Його життя часто порівнюють зі спалахом блискавки – таким воно було яскравим і коротким. Прожив Василь Симоненко всього 28 років.

Саме у цій простій селянській хаті під солом'яною стріхою, що сьогодні вирізняється хіба що синіючою на ній табличкою, на якій написано, що у ній народився й виріс відомий український поет Василь Симоненко, у родині колгоспників Ганни та Андрія з'явився на світ хлопчик, якому доля подарувала іскру поетичного таланту.

А малою батьківщиною поета було село Біївці на Полтавщині, де Василь Андрійович народився 8 січня 1935 року в селянській родині (слайд 5).

Найближчою і найріднішою людиною була мати – Ганна Федорівна – добра, чесна, розумна, яка знала багато пісень і навіть записувала народні прислів'я (слайд 6).

Батько рано залишив родину, тому виховував хлопчика дідусь Федір Трохимович Щербань, якого Василь ревно любив. Йому він присвятить вірші й чудове оповідання «Дума про діда»; «Безсмертячко ти моє кирпате, - шепотів дід, коли я засинав під музику його слів. То були дуже гарні слова, бо поганих дід не говорив», - читаємо у цій новелі.

Дід навчив хлопця читати, любити рідну землю, поважати односельців і їхню працю, навчав бути Людиною.

Пізніше В. Симоненко напише вірш «Ти знаєш, що ти – людина», – в ньому суть дідової народної мудрості. Через багато років лине до нас живий голос Василя Симоненка (слайд 7, відео зі звукозаписом голосу В.Симоненка).

Василеве дитинство схоже на дитинство багатьох «дітей війни»: голод і холод, щоденний страх під хрестатим, розстріляним небом, окопчик під хатою і нужденна школа, чорнило з бузини, нестача паперу й книжок, довгождана Перемога й сльози матерів і дітей.

Тільки-но прогнали ворогів з рідної землі, пішов Василько в школу. 5 класів закінчив у рідному селі. Потім – у сусідніх селах. В. Симоненко писав:

«Я ходив тоді у 8 клас. 9 км було до школи. Як на мої 14 років, то це не так уже й мало».

Учителька Уляна Миколаївна Демченко згадувала (слайд 8).

«Якось зарядила хуртовина. В такі дні школа затихала, бо підвозу не було. І раптом на шкільному порозі з'явилася снігова баба. Це з усіх чужосельців прийшов до школи лише Василь».

Ще в школі почав писати вірші.

1952 р. Симоненко закінчує школу з золотою медаллю, вступає на факультет журналістики Київського університету імені Шевченка (слайд 9).

Після закінчення університету В. Симоненко їде до Черкас, де працює у видавництві газети «Черкаська правда». Одружується (слайд 10).

1952 р. виходить перша збірка «Тиша і грім».

Згодом сім'я Симоненків поповнюється Симоном-меншим – Олесем (слайд 11).

Саме Олесик став першим слухачем і критиком батькових казок «Подорож у країну Навпаки», «Цар Плаксій і Лоскотон».

Історія створення казки.

Казку "Цар Плаксій та Лоскотон" письменник написав за одну ніч, а вже наступного дня читав своєму синові Олесеві, своєму першому "критикові". Люблячий батько довіряв своїй дитині: рядки, які син запам'ятав, він друкував, а решту – доопрацьовував.

І ось як це було:

➤ Інсценізація спогадів Олеся Симоненка (слайд 12).

Автор. Пам'ятаю, якось прийшов він додому веселий і збуджений. Я ж, навпаки, був насуплений, набурмосений.

Батько. Чого сидиш сумний та невеселий, як сотник Забрюха?

Син. Накинувсь він на мене і став лоскотати.

Батько. Ану, козарлюго, вище голову!

Син. Тату, напиши мені казочку. Всім щось пишеш, а мені?

Батько. Обов'язково напишу! — і знову лоскотав мене.

Син. А про що?

Батько. Про себе. Тільки буду я там, як добрий дядько Лоскотон. Хочеш?

Син. Еге ж...

Автор. Потім він не спав цілу ніч. А наступного дня під вечір вже декламував мені казку про дивного і доброго Лоскотона, про царя Плаксія і його мерзенного Макаку-Забіяку.

Виразне читання казки та робота з текстом.

Розділ I (слайд 13)

- Де царство Плаксія? Як називається столиця?
- Який головний закон царя? Як виконували його слуги?

Розділ II.

- Як описує автор дядька Лоскотона? (слайд 14)

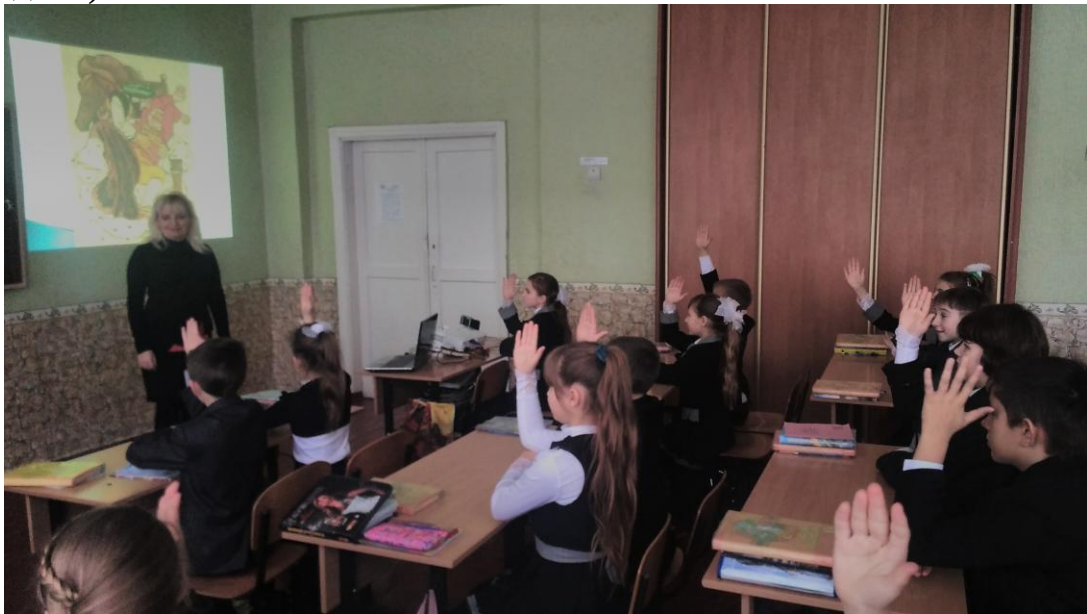
- Чому вживає вираз «зневажаючи закон»?
- Яке завдання Лоскотона?
- Який атрибут мандрівника?

Розділ III.

- Що вирішив Плаксій щодо Лоскотона? Опишіть цю ілюстрацію (слайди 15,16).

Розділ IV.

- А що в цей час відбувається в палаці? Прочитайте опис молодих у творі (слайд 17).

- Чому автор малює їх непривабливими?
- У чому полягає місія придворного поета?

Розділ V.

- Хто прийшов на допомогу Лоскотону?
- Чому автор називає їх братами?

Розділ VI. Виразне читання тексту.

- У чому комізм ситуації? (слайд 18)
- Чому, на вашу думку, переміг Лоскотон?

Отже, **тема твору** – зображення казкового царства, де панує сум, сльози, жорстокість, і тієї сили, яка протистойть поганому.

Основна думка – любити життя, виховувати в собі уважне ставлення до людей, позитивний погляд на світ, бути оптимістом.

Опрацювання змісту у формі бесіди за запитаннями.

1. Автор визначає жанр свого твору як «літературну казку». Доведіть, що це справді так. (Очікувані відповіді учнів: це авторський художній твір. Написаний у віршованій формі. Цілком оригінальний твір. Твір фантастичний. У ньому зображуються пригоди вигаданих персонажів. Існує у єдиному авторському варіанті.)

2. Допоможіть мені, у яку країну можна потрапити, скориставшись таким маршрутом?

Треба йти спочатку прямо,
Потім вправо завернуть.
А тоді поміж дубами
Поведе наліво путь.
Після цього вже помалу
Чимчикуй, куди попало:
Як од втоми не впадеш,
В цю країну попадеш. (Сльозолий)

3. Як назвалася країна, про яку йдеться в казці, і чому так.

4. Хто правив у цій країні? (Цар Плаксій)
 5. Що ми дізнаємося про нього? Охарактеризуйте його.
 6. Що вимагав цар Плаксій від мешканців свого царства. Чи справедливою була вимога?
 7. Що було заборонено у цій країні? (Сміятися, веселитися, радіти)
 8. Чому ж так важливо було для царя, щоб день при дні плакали в країні діти?
 9. То чи думав він про них?
 10. А чи є у наш час такі люди, які думають тільки про себе?
 11. Коли до людей приходив дядько Лоскотон.
 12. Чому всі сміялися після його візитів?
 13. У чому носив сміх Лоскотон. (У розмальованій торбині, у пальцях лагідних своїх).
 14. Чи можемо підтвердити, що Лоскотона любили?
 15. Хто звільнив Лоскотона з темниці? (Батраки й робітники)
 16. Що сталося з царем Плаксієм та його родиною?
 17. А чи прийшли б ви на допомогу цареві? Чому?
 18. Які роздуми про себе і власну поведінку викликала у вас казка В.Симоненка.
 19. Чого вчить казка (Доброти, життєрадісності, волелюбності).
- Словникова робота** (слайд 19)

Запис у зошити значення слів: оптимізм, песимізм, антиподи.

Отже, Цар Плаксій у казці є втіленням песимістичного погляду на життя. Песиміст – людина, яка не вірить у свої сили й нічого хорошого не очікує від майбутнього.

На протизага Плаксію, Лоскотон є втіленням оптимістичного погляду на життя. Оптиміст – людина, яка вірить у свої сили й у майбутньому сподівається тільки на хороше.

Складання діаграми Вена

V. Закріплення вивченого матеріалу.

Робота в групах (слайд 20)

I група.

1. Чи любив свою країну та її жителів цар Плаксії? Знайдіть підтвердження своєї відповіді у тексті твору.
2. Як люди ставилися до царя Плаксія?
3. Висловіть свою думку: чи потрібен такий цар країні?
4. Скласти сенкан. Ключові слова: Плаксії, Лоскотон.

II група

1. Чи любив свою країну й її жителів Лоскотон? Знайдіть підтвердження своєї відповіді в тексті твору.

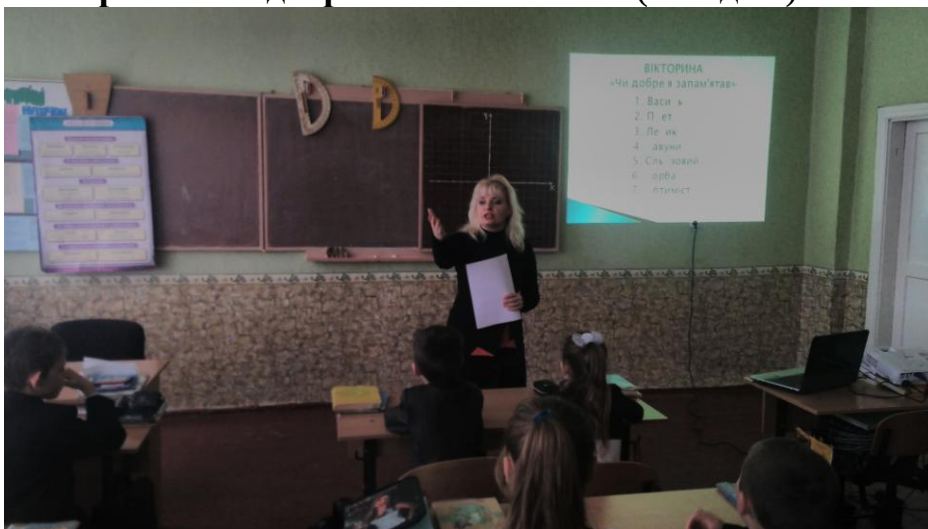
2. Як люди ставилися до Лоскотона?
3. Якою ви уявляєте країну з царем Лоскотомом? Як би ви змінили назву такої країни?
5. Скласти діаманту. Ключові слова: Плаксій, Лоскотон.

III група

1. Як ставиться автор до свого героя – царя Плаксія? Знайдіть підтвердження у тексті.
2. Як ставиться автор до свого героя – Лоскотона? Знайдіть підтвердження у тексті.
3. Доведіть, що автор любить країну, про яку розповів у казці.
4. Скласти асоціативну павутинку у вигляді квітки. Які асоціації викликає у вас добро? (Діти називають асоціації: милосердя, любов, злагода, щирість, повага, чуйність і в результаті виходить квітка доброти.)

Вікторина «Чи добре я запам'ятав?» (слайд 21)

1. Ім'я автор казки "Царпласій та Лоскотон" (Василь)
2. Яке гучне імення дали Василеві у школі, дізнавшись про його перші вірші. (Поет).
3. Хто був першим слухачем та читачем казок Симоненка (син Лесик)
4. Очі в царя Плаксія були, ніби... (Кавуни).

5. Назва країни, де жили головні герої? (Сльозолий)
6. У чому носив сміх Лоскотон. (Торбині).
7. Людина, яка вірить у свої сили й у майбутньому сподівається тільки на хороше. (Оптиміст).
8. Ким навчав бути дід маленького Василя? (Людиною)

VI. Рефлексія.

1. Чи сподобався вам цей твір і чим?
2. Чого навчає нас ця казка?
3. Назвіть казкові елементи твору.
4. Чи потрапляли ви в країну Плаксія і Лоскотона? Де було вам краще і чому?
5. Як ви вважаєте, казка — це вигадка чи дійсність? Чи подібна історія, описана у казці, на сучасне життя? Чому?
6. Чи навчила вас ця казка чогось корисного?
7. На читацькому форумі в Інтернеті ваші ровесники дають високу оцінку казці — майже всі пишуть «клас!». Якби у вас була можливість залишити свій відгук (коментар) про казку «Цар Плаксій і Лоскотон», що б ви написали та яку оцінку поставили?

Заключне слово вчителя.

Завершуючи нашу подорож у світ творчості Василя Симоненка, мені хочеться побажати: робіть добро, посміхайтесь найдобрішою усмішкою, яка перетворить ваше життя і життя оточуючих на казку. Життя — це казка, тож будьте добрими героями в ній!

Цей твір вчить мудрості й розсудливості, сміливості й власного світосприймання. Нехитрий сюжет казки обростає веселими подробицями, дотепними зворотами, випромінює життєрадісне світобачення.

VII. Оголошення балів успішності

VIII. Домашнє завдання (слайд 22)

1. Для юних художників: ілюстрації до казки, не менше двох — 12 б.
2. Для юних письменників: вигадати й записати власну кінцівку твору — 12б.
2. Всі інші — знайти і виписати терміни «віршована мова», «рима», «строфа» — 9 б.

Список використаних джерел

1. Історія української літератури ХХ століття: У 2 кн./ За ред. В. Г.Дончика.—К., 1998.
2. Ротач П. Грудочка любимої землі. Василь Симоненко і Полтавщина.— Опішне, 1995
3. Сом М. З матір'ю на самоті.—К., 1990.
4. Яременко В. Крик двадцятого віку//Дніпро. —1995. — №1.
5. http://lydmylafedosiya.blogspot.ru/2014/11/blog-post_48.html
6. <http://ukrlib.com.ua/referats/printout.php?id=47>